Published and distributed under permit (No. 761), authorised by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА / SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК / UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. — ЧИСЛО 168. — ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ЧЕТВЕР, 21-го ЛИПНЯ, 1921. — VOL. XXIX. — No. 168. — JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, JULY 21, 1921. — THREE CENTS

ВЛАСТИТЕЛІ КОПАЛЕНЬ В МІНҐО НЕ ХОЧУТЬ ПОЛАГОДИ

ЇХ ПРЕДСТАВИТЕЛЬ ЗАЯВЛЯЄ, ЩО ВОНИ НЕ БУДУТЬ НАВІТЬ ГОВОРИТИ З ЮНІЯМИ.

ВАШИНҐТОН, 20. липня. — Підчас дальшого переслухання в справі страйку вуглевих робітників, що тепер відбувається перед спеціяльним комітетом сенату, заявив представитель властителів копалень в страйковім окрузі, що властителі не хочуть говорити зі страйкуючими майнерами ані їх юніями про ніяку залагоду теперішнього страйку.

На запит предсідателя комітету, відповів Ґері Олмстед, представитель властителів, що навіть хочби ґубернатор стейту Вест Верджінія предложив їм свої пропозиції щодо полагоди страйку, вони все таки відкинулиб їх і не говорилиб з ніким про якунебудь пропозицію від страйкуючих майнерів. „Тепер ми не будемо мати ніяких зносин з представителями Союза Вуглявих Майнерів (Юнайтид Майн Воркерс оф Америка)" — заявив він рішучо.

СУПЕРІНТЕНДЕНТ КОПАЛЬНІ НЕ ЗНАЄ НІЧОГО ПРО КОПАЛЬНЯКИХ ШПИГІВ.

Слідуючий свідок Бейлі, суперінтендент Портсмавт Солвн Кол Ко., та член товариства властителів копалень коло Вілiемсон, заявив, що він нічого не знає про те, щоби властителі копалень уживали шпигів для слідження за робітниками та для боротьби проти робітничих орґанізацій. Він заявив також, що він нічого не знає про 15 детективів Болдвина-Фелтса, які оперували в страйковім окрузі від самого початку страйку.

Проти сього твердження властителів копалень юнії вуглярних робітників думають предложити докази, через свідків та документи, що властителі уживали таких шпигів і про се знали, що шпиги були вживані в тій самій майні, на котрої чолі стояв Бейлі. Межи иньчими документами, які мають се доказати, є документ, спис таких шпигів, найдений при однім детективі, що погиб в битві з майнерами та поліційними властями в Матеван минувшого року.

СПРАВА УЗБРОЄННЯ СТРАЙКОЛОМІВ.

Найцікавійшою частю переслухання була справа узброєння страйколомів. Бейлі саме описував, як він охороняв жінки і діти страйколомів, працюючих в його майні. Для сеї цілн компанія закупила велику масу машинових карабінів Бравнінґа, два гончі пси, 120 далекострільних рушниць, так що кождий робітник (страйколом) був узброєний. З сього виходилоби, що часть їх була уже узброена передтим.

Рівночасно, як зізнав Бейлі, стейтові власти наняли заступників шерифів, але їх платила вуглева компанія, бо мовляв кавнті (округ) не мав гроший на сю ціль, а компанія мала.

Сенатор Стерлінґ зараз підняв проти такого поступовання закид, що се невідповідне. На се свідок став оправдувати, що копальня платила детективам з тим порозумінєм, що ся сума уважається за позичку стейтови, яка має колись бути звернена.

ЗАМІТНА ПЕТИЦІЯ.

Опісля Олмстед предложив петицію, підписану 4,931 майнерами, в котрій вони заявляють, що вони не хочуть стати членами Союза Майнерських Робітників, що вони вдоволені такими умовами, як вони є, та що вони просять сенатовий комітет не робити ніяких кроків, які моглиби заколотити теперішні мирні відносини межи властителями та робітниками.

АМЕРИКА РОБИТЬ КРОКИ В СПРАВІ МИРОВОГО ДОГОВОРУ З НІМЕЧЧИНОЮ.

ВАШИНҐТОН, 19. липня. — Ряд урядників признав нині, що американський комішенер в Німеччині, Елис Лорінґ Дресел, дістав дійсно припорученнє від американського уряду повести з німецьким урядом переговори в справі заключення договору про приверненнє дипльоматичних зносин межи Злученими Державами та Німеччиною.

Сю вістку потверджено також в Білім Домі. Однак урядники не хотіли говорити нічого про те, який має бути сей мировий договір: чи має він опиратися на версайськім мирі, чи має се бути сепаратний мир з Німеччиною. Допускають, що теперішний президент схиляється за поправкою версайського мира в тім напрямі, щоби Злучені Держави увільнилися від всяких зобовязань супроти чужих держав.

СПРАВА КОНФЕРЕНЦІЇ ЩОДО РОЗБРОЄННЯ.

ВАШИНҐТОН, 18. липня. — Межи Злученими Державами та Япаном іде далі виміна нот в справі пропонованої президентом Гардинґом межинародної конференції для зменчення морських зброєнь та справи Тихого Океану та Далекого Сходу.

Так як Япан згодився брати участь в конференції, але говорити лише про справу зменчення морських зброєнь, то Злучені Держави, щоби конче дістати Япан до участи в тій конференції, в осібній ноті запевнили Япан, що кожда держава, беруча участь в конференції, буде виступати там яко самостійна політична одиниця, і що кождій з них буде прислугувати право внести на конференції таку справу під обради, яку вона буде уважати за відповідне, або відмовитися від дискусії над такою справою, як її подобається.

ЧИСЛО СТУДЕНТІВ В АМЕРИКАНСЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ.

По числу студентів найбільший в Америці нюйорський університет з 11,237 студентами, що записались там на науку в минулому шкільному році, не влічуючи в те число учеників на літних курсах. Другий був університет в Каліфорнії з 9,435 студентами, третий Мішіґен з 8,255. Чергою іде „Коломбія" в Ню Йорку (8,069) і університети Ілінойс (8,052), Мінесоти (7,451), Пенсилвенії (7,094), Висконсин (6,872), Нортвестерн Юніверсіти (6,798) і стейтовий університет в Огайо (6,608).

РОБІТНИЧЕ ПРОСВІТНЕ БЮРО В АМЕРИЦІ.

(З бюра просвіти міністерства внутрішних справ).

Під проводом Джеймса Г. Морера, президента Пенсилвенійської Федерації Праці, засновано „Бюро для Робітничого Образования в Америці" (Workers Educational Bureau of America), котре має обєднати всі дотеперішні просвітні робітничі установи та школи для робітників. Таких шкільних і просвітних інституцій, заснованих і ведених самими робітничими орґанізаціями в Злучених Державах, є доси двайцять чотири.

Робітничі школи є зараз в двайцяти двох містах. Звиш чотири тисячі робітників учиться в них що року. Ті школи засновані й удержуються робітничими юніями, стейтовими федераціями праці та иншими стейтовими, міскими або місцевими орґанізаціями. Юнійні колеґії (каледж) держали свої курси в Філяделфії, Пітсбурґу і в скількох менших пенсилвенійських міст. Такіж робітничі колеґії, на юнійні кошти, є также в Сіетл, Бостоні і Вашинґтоні.

Нове „бюро для робітничого образования в Америці" має піддержувати дотеперішні освітні змагання американського робітництва і має давати почин до творення нових освітних центрів і установ. Має стежити за дотеперішними спробами робітничих шкіл, їх успіхами і невдачами, та результатами зібраних інформацій подавати до відома усіх робітничим установам для заохоти або осторога. Має врешті вести пропаґанду для істнуючих вже робітничих шкіл, находити для них учителів, зладжувати учебники, виробляти пляни навчання і впорядковувати научні досліди роблені в робітничих колеґіях.

33-ЛІТНИЙ МУЩИНА ПЕРШИЙ РАЗ В ЖИТТЮ ПОБАЧИВ ДІВЧИНУ.

ОМАГА, Небраска, 19. липня. — 33-літний Трейс Джіліс побачив перший раз в своїм життю женщину.

Побачивши її, сейчас пішов до голярні і казав скоротити собі довге волосе і оголити лице.

Джіліс від малої дитини жив разом зі своїм батьком на далекій фармі, куди ніхто зі сусідів не заходив. Батько не позваляв йому нікуда виходити, щоби сина охоронити від злого впливу модерної цивілізації, від танців, акторок і співачок.

Одинокою лектурою батька і сина на фармі була біблія.

Недавно батько номер, а син перший раз вийшов із фарми та зайшов у місто Омага, ведучи на продаж стадо худоби.

В СПРАВІ ФОТОҐРАФІЙ відділів У. Н. Союза, братств і товариств до поміщення в календари на 1922 рік.

Звідомляється поновно Впов. ПП. Урядників відділів У. Н. Союза, що речинець надсилання фотоґрафій до календаря на 1922 рік зістав продовжений до 10-го серпня і ті відділи У. Н. Союза, товариства і братства, котрі доси з ріжних причин не могли доручити фотоґрафії зі своїх груп, можуть ще скористати з продовженого речинця і надіслати їх не пізнійше як 10-го серпня на адресу Видавництва „Свободи", враз з належитостю $6.00 на оплату коштів виготовлення кліши.

"SVOBODA",
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ І ЛІҐА НАРОДІВ.

ВАШИНҐТОН, 19. липня. — Члени кабінету Гардінґа заперечили обжалованнє, кинене проти них комісією для морського розброєння при Лізі Народів, що буцімто Злучені Держави іґнорують всякі письма від сего тіла, і навіть не потверджують одержаннє письма. Урядники кажуть, що перше письмо сеї комісії затратилося, але одержаннє всіх слідуючих писем потверджено формально, хоч не урядово, бо Злучені Держави не є членом Ліґи Народів.

ЛЛОЙД ДЖОРДЖ ПРИЇДЕ ДО АМЕРИКИ.

ЛОНДОН, 19. липня. — Британський премієр Ллойд Джордж буде брати особисту участь на конференції в Вашинґтоні.

Про се тут сегодня урядово оповіщено.

СОВЄТСЬКЕ ЗАМОВЛЕННЄ В КАНАДІ.

МОНТРЕАЛ, 15. липня.—Повернувший з Европи президент канадійської фабрики будови зелізних ваґонів, В. Ботлер, подав сегодня до публичного відома, що совєтське правительство замовило в його фабриці 500 зелізних нафтових тенків за суму 2 міліонів долярів, з терміном достави до кінця падолиста с. р.

НАСЕЛЕННЄ КАНАДИ ВИНОСИТЬ 9 МІЛІОНІВ ДУШ.

Статистичний департамент видав на днях преліминарне обчисленнє населення після якого виходить, що в Канаді (з виїмком Нової Скотії) живе 9 міліонів 200 тисяч людий. За послідних 10 літ населеннє Канади збільшилось о два міліони душ.

Населеннє Західної Канади виносить близько три міліони. На сю цифру складаються чотири провінції: Манітоба, Саскачеван, Алберта і Бритіш Коломбія.

СТРАЙК КОШТУВАВ АНҐЛІЮ 375 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ.

Доходи Великої Британії за послідний квартал зменшилися о 555 міліонів долярів, так, що дефіцит державних фінансів виносить 135 міліонів долярів.

Міністер скарбу обчислив, що покінчившийся недавно страйк углекопів спричинив анґлійському скарбови страту в сумі 375 міліонів долярів. Безпосередну втрату у приходї не можна ще тепер обчислити, але предвиджена в буджеті надвижка вже зникла.

БУНТ АРЕШТАНТІВ В ПІТСБУРҐУ

ПІТСБУРҐ, 19. липня. — Ціле місто є ще під вражінєм незвичайного бунту 1,135 арештантів в тутешній великій вязниці, які вчера піднялися, щоби по розоруженню сторожі видістатися на волю. В боротьбі арештантів зі сторожею вязниці ушкоджених тілесно є 5 полісменів і 9 арештантів. Трех арештантів є ушкоджені дуже тяжко.

Підчас боротьби арештантів зі сторожею, величезний будинок вязниці станув цілий в полуминях.

Огонь ушкодив значно головний будинок вязниці і знищив кілька поменших забудовань, в яких були поміщені ріжного рода варстати. Під вражінєм огню понад тисяч арештантів кинулися до брам вязниці, стараючись пробити кордон зложений з вязничної сторожі і поліції. Доперва по довгій боротьбі в якій падали густо стріли з карабінів і револьверів вдалося поліції загнати арештантів назад до вязниці.

Бунт вязнів розпочався в їдальні, де було зібраних висше 200 арештантів, які недавно зістали тут переведені з філядельфійської вязниці. Негайно арештанти, пориваючи в руки крісла і лавки кинулися на сторожу, що була в їдальні. Боротьба з їдальні перенеслася на подвіря а відтак на всі забудовання вязниці. Нараз в кількох місцях вибухнув огонь, підложений арештантами. Се підярило арештантів ще більше до боротьби. Доперва по кількох годинах вдалося пожарній сторожі загасити огонь а поліції замкнути розпорошених арештантів під ключ.

В справі цілої події власти розпочали енерґічне слідство.

ЖІНКА ЗАСУДЖЕНА НА ДОСМЕРТНУ ВЯЗНИЦЮ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 19. липня. — В однім з тутешних кримінальних судів ставала пані Е. Кабер, оскаржена а замордованнє свого мужа Данила Кабер, богатого видавця ґазети.

Пані Кабер мала бути суджена трибуналом, зложеним з жінок, однак її адвокати противилися сему, твердячи, що жінки є більше твердого серця від мущин, та що їх клієнтка не може сподіятися найменшого милосердя з боку жінок-судіїв.

Здогади адвокатів сповнилися, бо трибунал зложений з мущин, засудив паню Кабер лише на досмертну вяницю, мимо сего, що узнав її винною морду першого степени, за який є законом призначена кара смерти.

Перед судом мають вкоротці станути ще пять осіб, які були помічні пані Кабер при забійстві чоловіка.

81-ЛІТНА ЖІНКА ЖАДАЛА РОЗВОДУ.

Анна Віслі, 81-літна жінка звернулася до суду в Шікаґо о уділеннє її розводу з її мужем Чалим, що числить також 81 років. Як причину бажаного розводу подала, що муж кілька разів хотів її строїти, що муж рішучо заперечив перед судією.

Стареча пара живе зі собою вже 49 років і остаточно дала переконатися горячим намовам судії, щоби погодилася і вже дальше жила разом аж до смерти.

Вдоволені старці запросили судію на своє золоте весіля, яке вкоротці мають обходити.

НЕБЕЗПЕКА ВІЙНИ МІЖ ПОЛЬЩЕЮ І НІМЕЧЧИНОЮ

ПАРИЖ, 19. липнян. — Внаслідок критичної ситуації на Шлеску, тут загально побоюються вибуху війни між Польщею і Німеччиною, якаб захопила собою цілу середущу і східну Европу.

Донесено тут, що Німеччина концентрує великі військові сили до помочі німецькому ґенералови Геферови на Шлеску, в цілі відпертя плянованого нападу з боку Поляків.

Польща змобілізувала цілу свою армію і заключила військову конвенцію з Румунією, вимірену проти совєтів.

РОСІЯ СХОЧЕ ЗААТАКУВАТИ ПОЛЬЩУ.

Високий урядовець французького заграничного міністерства сказав, що є всякі дані до припущення, що колиб Польща була занята війною з Німеччиною, Росія використає нагоду і заатакує Польщу.

Ґазета „Юманіте" доносить, що Франція висилає поспішно цілі маси амуніції до Польщі через Данціґ, а Румунія вислала війска на границю Польщі, щоби спільними силами зробити наступ проти Росії.

Однак французькі миродайні круґи урядові потішають, що представленнє цілої ситуації в такім світлі не відповідає дійсности.

БЕЛЯ КУН АРЕШТОВАНИЙ У ЛЬВОВІ.

КОПЕНҐАҐА, 19. липня. — Після наспілих тут вістий, у Львові арештовано Белю Куна, бувшого комуністичного проводиря Угорщини, коли він вертав з комуністичного конґресу з Москви. При нім мали знайти пляни комуністичного повстання в Галичині.

МИРОВІ ПЕРЕГОВОРИ АМЕРИКИ З НІМЕЧЧИНОЮ.

ВАШИНҐТОН, 19. липня. — Розпочалися вже переговори між головою американської місії в Берлині, Лорінґом Дрезлем і німецьким міністерством для заграничних справ в ділі заключення умови між обома краями на основі принятої американським сенатом мирової резолюції.

Німецькому урядови запропоновано, сейчас по проголошенню в сенаті в Вашинґтоні мирової резолюції, приверненнє дипльоматичних взаємин. Правдоподібно буде заходити потреба заключити з Німеччиною цілий ряд ріжних договорів, тому що давні договори, які обовязували давнійше перед війною, внаслідок війни стратили свою обовязуючу силу.

ЯПОНІЯ ЗАНЕПОКОЄНА КОНФЕРЕНЦІЄЮ В ВАШИНҐТОНІ.

ЛОНДОН, 20. липня. — Один з кореспондентів анґлійських ґазет доносить з Токіо, столиці Японії, що запропонована президентом Гардінґом конференція до Вашинґтону, на якій мають бути обговорювані справи Далекого Сходу і квестія розоруження, викликала в Японії велике занепокоєннє.

Члени правительства побоюються, що на конференції в Вашинґтоні делеґати Франції і Італії будуть попирати в справах Далекого Сходу Америку коштом Японії.

Японці бояться рівнож, що на конференції може прийти до американсько-анґлійського порозуміння в ціли виконання пресії на Японії.

Вашинґтонська конференція поділила японський народ на два табори.

Бюрократи є гадки, що на конференції буде переважати елемент, неприязний Японії, який в результаті спричинить спиненнє японського політичного і економічного розвою в Азії.

З другої сторони сильна ґрупа лібералів домагається, щоби японське правительство без страху предложило квестії Далекого Сходу перед вашингтонську конференцію — не противлячись справедливим жаданям.

Японські політики припускають можливість, що дискутованнє в квестіях і політиці Далекого Сходу доведе до співділання між Америкою і Анґлією, які будуть старатися полагодити справу так, як се буде для сих двох держав найвигіднійше

ФРАНЦУСЬКИЙ УЛЬТИМАТ В СПРАВІ ШЛЕСКА.

ПАРИЖ, 20. липня. — Вістка з міністерства заграничних справ, подає, що Франція вислала офіціяльно ультимат до Анґлії, в якім сказано, що не буде засідання Найвисшої Ради, доки Анґлія не згодиться разом з Францією вислати сильні військові скріплення на Горішний Шлеск, щоби змусити Німців до понехання мілітарних приготовань проти Польщі.

Рівночасно французький уряд оголосив, що французькі війска вже є в дорозі на Горішний Шлеск.

Висланнє французької ноти до Франції було відповідю на пропозицію Анґлії, щоби засіданнє Найвисшої Ради відбулося в днях 24. липня, тому, що премієр Ллойд Джордж на цілий місяць серпень іде на відпочинок.

ТОРГОВЛЯ УКРАЇНИ З ПОЛЬЩЕЮ.

Інформація польського військового комерсанта подає, що в часі від 1. січня до 1. червня 1921 через галицько-волинську границю прибуло до Польщі товарів з України для потреб польської армії 1753 ваґонів за ціну 650 міліонів, приватні купці закупили 1469 ваґонів, а для потреб инших частин польської армії закуплено 480 ваґонів. З Польщі завожено на Україну сіль, нафту, коси, рільничі знаряди, спірт, мануфактуру. З України передовсім збіже, муку, сало і тютюн. Товари з України привожено по більшій части фірами. Надіються дуже гарних урожаїв на Україні і числять на се, що торговля зможеться до великих розмірів. Вже тепер над границею утворили польські купці великі склади товарів для торговлі з Україною.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ!

ОРҐАНІЗУЙТЕСЬ ДЛЯ НЕСЕННЯ ПОМОЧІ СТАРОМУ КРАЄВИ!

ВІДСИЛАЙТЕ ЗБІРКИ СЕЙЧАС, І РАТУЙТЕ ГОЛОДНИХ, ХОРИХ, ВДІВ І СИРІТ!

ПОДАВАЙТЕ ДО ВІДОМА ЧЕРЕЗ ҐАЗЕТИ, ЩО ВАША ГРОМАДА ЗРОБИЛА ДЛЯ РАТУНКУ РІДНОГО КРАЮ!

СХІДНА ГАЛИЧИНА І ШЛЕСК.

Париський „Там" в числі з дня 19. мая с. р. в дописі з Лондону, обговорюючи становище анґлійського уряду в Горішнім Шлеску, подає незвичайно замітну думку в сій справі, про яку довідався дописувач від дипльоматичного редактора орґану Ллойда Джорджа „Ді Дейлі Телеґреф", котрого політичні погляди є все висловом опінії анґлійського премієра і анґлійського міністерства закордоних справ. Він сказав:

„На Горішнім Шлеску положенне дуже подібне до відносин у спірній Східній Галичині. На Горішнім Шлеску по селах переважає в деяких округах польське населенне. По містах живуть Німці як елемент напливовий. Цілком инакше представляється справа відносно Поляків на области Вільна і в Східній Галичині. У Вильні більшість по селах мають Литовці, а в Східній Галичині Українці. В Східній Галичині Поляки, маючи штучну перевагу в столиці краю Львові, підносять претенсії, щоби їм віддати остаточне пануванне над цілим краєм, бо, мовляв, вони стоять „вище культурно" від Українців".

ПОЛЬСЬКІ ҐАЗЕТЯРСЬКІ КАЧКИ ТА СХІДНА ГАЛИЧИНА.

Варшавська ґазета „Ржечпосполіта" подала була недавно таку телеґраму зі Львова:

„НЕВДАЛА БУНТІВНИЧА АҐІТАЦІЯ. Послідними часами почали в східній Малопольщі українські аґітатори ширити непокоячу аґітацію серед селян-Русинів. Власти дійшли в посіданне кількох листів від провідників ґрупи Петрушевича, всею силою налягаючих на зновленне української авантури в східній Малопольщі і стверджуючих, що забурення мали бути достаточним арґументом для українських діячів на терені західнім. Руські селяни заховувалися супроти сеї аґітації зовсім зимнокровно. Нігде не прийшло до якихнебудь забурень. Здається також, що аґенти Петрушевича переконалися про неможливість викликання бунтів і покинули свою акцію. Тепер панує всюди повний мир. Атмосфера подражнення минула".

В сій статті є деякі сторони, які треба піднести.

Не те, що мовляв, аж аґітації зі сторони уряду Петрушевича треба, аби викликувати забурення серед галицьких українських селян; всякий Українець, обізнаний з польськими способами адміністрації, добре знає, що сі способи краще можуть викликати забуренне, як хочби як пильна аґітація.

І не те цікаве, що мовляв українські селяни заховувалися зі зимною кровю супроти підбурюючих листів галицького уряду, бо й сама „Ржечпосполіта" раз каже, що селяни заховувалися зі зимною кровю, а потім каже, що атмосфера подражнення минула.

Вже більше цікава ціль, для котрої пишеться такі депеші. Про се сама польська „Ржечпосполіта" зраджуєсь, коли обжаловує галицький уряд, що він хотів викликати бунт в Східній Галичині нате, щоби мати арґумент на західнім фронті. Західним фронтом, звичайно, є нічо инчого, як ріжні межинародні наради в західній Европі. Сим висловом „Ржечпосполіта" мимоволі зрадилася, для кого була фабрикована її депеша. Ціль її була певно така, щоби польський імперіялистичний уряд міг зужити її перед державами Західної Европи на доказ, що мовляв галицький уряд Петрушевича викликує в Східній Галичині заворушення; що українські селяни Східної Галичини не слухають сих аґітаторів і заховуються спокійно; що, значить, вони вдоволені своєю приналежностю до Польщі; що дійсним колотителем мира являється власне ґрупка українських аґітаторів поза границями краю, котра себе називає галицьким урядом; що сей уряд не має в краю жадного впливу, послуху ані поважання; що се чисті політичні авантурники, на яких ніякий поважний політик не може звертати уваги.

Така була політична ціль сеї алярмуючої депеші „Ржечпосполітої". Всі алярмуючі вістки, поміщені в тій депеші, певно виссані з палця. І се знають усі Поляки, що сю новинку читали. Але вони рівночасно знали, що алярмуючим не те, про що писала „Ржечпосполіта", а то, чого вона не написала, то, що було сказано невидимим письмом межи стрічками, а саме: що справа Східної Галичини не стоїть для Польщі певно; що галицький уряд веде ворожу Польщі акцій „на західнім терені"; що ся акція може Полякам пошкодити; що проти неї треба боротися; що Польщі може пошкодити, а урядови Петрушевича може помогти якийнебудь вибух українських селян в Галичині. Кождий свідомий Поляк вичитав в тій телеґрамі заклик до акції в обороні імперіялістичних посягань Польщі на Східну Галичину, до боротьби проти українських селян, до боротьби проти галицького українського уряду з Петрушевичом на чолі.

ЗЇЗД МУЖІВ ДОВІРЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬО-ТРУДОВОЇ ПАРТІЇ У ЛЬВОВІ.

(Від власного кореспондента).

Перший раз під польською окупаційною владою відбувся 3. червня у Львові зїзд мужів довіря української народньо-трудової партії.

Заки говорити про сам зїзд, треба сказати кілька слів пояснення про саму партію.

Як відомо, в другій половині 19-ого століття українська інтеліґенція ділилася на народовців і москвофілів.

Народовці стояли на тім, що український нарід в Австрії і в Росії є **окремий нарід;** москвофіли казали, що український нарід є часть російського народу.

В дальшім розвитку українська національна ідея, яку представляли народовці, перемагала; москвофільство упадало.

Табор народовців, який представляв українську національну ідею, не міг остати одноцільним. Він почав ділитися на **політичні партії,** відповідно до розуміння політичних і соціяльних потреб народу.

Ті, що застували **радикальні** політичні і соціяльні ідеї, зорґанізувалися в **радикальну** (в 1890 р.) і **соціяльно-демократичну** (в 1899 р.) партію.

Консервативні і клерикальні елементи, які були за веденнем угодової політики супроти Поляків, зорґанізувалися кілька років перед світовою війною в **християнсько-суспільну партію.**

Ті, що не були ані занадто праві ані занадто ліві, зорґанізувалися в 1899 р. в **національно-демократичну** партію.

Таких було найбільше і тому національно-демократична партія вважає себе носителькою традицій народовців.

В марті 1919 р., підчас істнування української держави, національно-демократична партія назвала себе **народньо-трудовою партією** і приняла нову програму, в якій висловила, як вона хоче будувати українську державу.

Ся програма опиралася на принципах републиканізму і демократизму.

Після заняття Галичини Польщею партія підпала переслідуванням і не могла розвивати діяльности.

Щоденний часопис „Діло", яке було орґаном партії від 1880 р., польські власти заборонили видавати, як тільки заняли Львів; популярний тижневник „Свободу" так само.

Аж з кінцем 1919 р. польські власти позволили видавати щоденний часопис „Громадську Думку". Коли її заборонили, почала виходити „Українська Думка". Після її заборони виходить тепер „Український Вістник".

На популярний часопис польські власти ще довше не хотіли дозволити; аж з початком сього року почала виходити „Батьківщина".

Невдачі будівництва української державности відбилися й на ідейнім обличчю партії. Як уже зазначено, нова партійна програма з 1919 р. стала ясно на републиканськім становищі. З виводів партійної преси при ріжних нагодах виходить, що се републиканське становище партії захиталося. Пишеться там, що все одно — републиканка чи монархія — коли-б тільки була українська держава. Сю „невтральність" супроти такого **основного** питання державного будівництва треба вважати поворотом до монархізму.

Не дивниця. Партія складається з елементів, переважно старшого віку, на яких політичну думку занадто великий вплив мала стара, монархічна Австрія. Коли-б будова Української Народньої Републики була пішла гладко, ті елементи були би патріотами-републиканцями. Тепер їм здається, що се републиканська ідея завинила в невдачах українського державного будівництва, і вони починають хилитися до монархізму.

Стільки про історію і ідейне обличче народньо-трудової партії.

Зїзд мужів довіря, який відбувся 3. червня, займався біжучими політичними справами.

Зїзд отворив заступник голови Народнього Комітету (так називається управа партії) Іван Кивелюк, бувший соймовий посол. Головою зїзду вибрано д-ра Теофіля Окуневського, бувшого парляментарного і соймового посла.

Реферат про політичне положенне в краю і про міжнароднє положенне Галичини виголосив бувший парляментарний і соймовий посол д-р Володимир Бачинський, який від пів року виконує обовязки голови Народнього Комітету. Він предложив резолюції, які зїзд ухвалив. Сих резолюцій не оголошено, бо вони були би сконфісковані. „Український Вістник" зазначує тільки загально, що вони „своїм змістом і тоном скріпляють становище нашого уряду". Справу партійної преси реферував о. Дамян Лопатинський.

Д-р Степан Баран реферував про відновленне й розширенне партійної орґанізації в краю.

На домаганнє зібраних д-р Баран пояснив тактику партії супроти **москвофілів,** які починають відновляти свою орґанізацію. На думку д-ра Барана партія повинна супроти москвофілів поводитися льояльно, маючи на увазі те, що вони помагали в будові української держави та що тепер треба вдержати одноцільний фронт проти Польщі.

Сильвестер Гарасимович реферував про економічне положенне українського народу в Галичині, а Юліян Павликовський про польську кольонізаційну політику.

Після сих рефератів розвинулася дискусія.

Між ин. ухвалено скликати Ширший Народний Комітет.

Коли ухвали зїзду, особливо щодо партійної орґанізації, будуть виконані, то зїзд причиниться до розбудження політичної акції, придавленої польською окупацією.

Очевидно, — на скільки се під гнетом польського окупаційного режіму можливе.

Відень, 9. червня 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

Михайло Володимир.

З НАРОДНІХ МОТИВІВ.

Долом, долом долинами
Йдуть китайці з москвинами
А в них, в руках гострі штики
А ті штики в крові змиті.
А з них тепла кровця слезить
За Івасем мати тужить.
В чиїй крові скервавлені
Тії штики ізрошені?
Тече, кровця, а де кане,
З неї бистра річка стане.
Над річкою явір росте
Плаче мати од жалости:

За що ж тебе там убили
За що життя ізбавили?

За то вбили що любили,
Що любили боронили.
Боронили так, як знали,
На поталу не давали.

Долом, долом долинами
Іде ляшіня з москвинами
А в них штики кулемети,
В них гармати, зброї литі,
В них ненависть прескажена,
А в нас любов незмірима.

Даром, даром кров вам лити
Серця нашого не вбити
Переїсть вам кров заліза
Вас заверне в бездоріжжа
І нам таки жити! Жити!

Ось так Івась повідає
Вістоньками посилає
Із могили листоньками
Кленовими дрібненькими.
Вітер несе, мати знає
Синів других виправляє.

З ХВИЛІ.

Чорна хмара насілася над совітською Росією в виді голодового марева. Голод великий пан не знає сентиментів. Голодного не можна збути обіцянками, що завтра буде мати пир богатий, бо голодний хоче хліба сегодня.

Серед военного недостатку обняли сегодняшні московські правителі власть у свої руки.

По їхній трилітній господарці, після теоретично найчистішої комуністичної програми — запанував в Росії такий голод, що аж грозить престолови московських комісарів.

Советське правительство не апелювало від свого імени до культурних народів світа о поміч для міліонів голодуючого російського населеня — сповіщає заграничний советський міністер Чичерин.

Не тому, що Росія не потребує чужої помочі, але тому, що їм комуністам не випадає звертатися о яку небудь поміч до капіталістичних правительств.

В сім ділі комуністичні верховоди Росії казали виручитися письменникови Максимови Горкому і патріярхови всеросійської церкви Тифонови.

Отже з Москви, центра комуністичної Росії апелює до народів культурного світа від імени російського народа, за згодою советського правительства, патріярх російської церкви, той самий патріярх, що недавно наказав усім собі підвладним церквам в Росії і заграницею вшанувати память царя Миколи поминальним богослуженєм в дни 17 липня, в річницю смерти Миколи.

Річ вельми характеристична.

Пращаючи недавний зїзд жінок-комуністок в Москві, Троцкий в словах, повних розчарованя і горя заявив, що „робітничий рух по війні в західних державах довів лише до сего, що в місце Габсбурґів і Гогенцолернів прийшла диктатура буржуазії або доходило до безмірного числа страйків", що „тяжко обчислити в олівцем в руках, чи буржуазії вдасться скріпити своє становище в найблизшім часі", але що як науки з війни, з російської революції і з піврєволюції в Німеччині і Австрії пійшли на марно, як всі науки в послідних 7 літах остали без результату, пролетаріят покірно прийме ярмо буржуазії, тоді буржуазія вповні використає свою власть і перенесе її точку тяжести до Америки, Азії і Африки.

А Красін проголосив на цілий світ, що „Ленін є змушений робити стратеґічний відворот", що є річю дуже болючою, але до чого Ленін мав відвагу признатися. Після слів Красіна, Ленін є сегодня переконаний, що розвій революції заграницею буде відбуватися незвичайно повільною ходою. В виду міжнародного положення і економічної катастрофи в Росії, Ленін порішив заключити компроміс з опозицією в власнім краю, то є з селянством і з заграничною опозицією, то є з капіталістами.

Отже економічна катастрофа є наслідком трилітного правліня большевиків в Росії. Не про здійснене комунізму або соціялізму думається сегодня в Москві але про „стратеґічний відворот", про позикане селянства і про притягнене до Росії західних капіталістів.

Ленін, Троцький і Красін позбулися вже того великого і ясного оптимізму для комуністичної справи, який ще доси ціхує наших українських паничів-комуністів з 8-ої улиці в городі Ню Йорку. Не добре.

Російське советське правительство згодилося на основане самостійної української републики одиноко під впливом могутнього руху за самостійностю України, який в послідних кількох літах розвинувся і поширився серед мас українського народа.

Червона армія не булаби упоралася з Петлюрою, колиб російські совети не були у себе піднесли клича української держави.

Однак російські большевики трактували державну самостійність України нещиро. Се виказалося вже підчас переговорів в Ризі. З голосом і жаданями Українців російська мирова делеґація зовсім не числилася. Мимо протесту з боку Українців російська делеґація в Ризі відступила Польщі українські землі, що входили в склад давної російської імперії та в склад бувшої австрійської монархії по ріку Збруч.

Хотяй сегодня російські совети звели українську републику до ряду автономічної території — мимо сего рух серед українського народа за українською державностю не то що не ослаб, але з кождим днем стає сильнійший.

Сей глубокий і широкий масовий рух серед українського 40 міліонового народа є найбільшою і найпевнійшою запорукою для української державности.

Якеб в Москві правительство не засіло, воно не буде в силі знищити сего руху серед українського народа, не буде в силі знищити українську державу.

Українська держава істнує тепер в тім стремлінню українського народа до самостійности та скорше чи пізнійше, вона прибере реальну форму.

Австрія, в своїм мировім договорі з аліянтськими державами відступила посіданнє Східної Галичини урядам Анґлії, Франції, Італії і Японії.

Під претекстом конечности веденя военних операцій проти російських большевиків, Польща заняла своїми військами Східну Галичину і ані не думає звідтам уступитися, хотяй війна з большевиками давно скінчилася.

Господарить на українській галицькій землі по своєму, мордує і вязнить український народ, нищить всі, українські здобутки культурні, спроваджує тисячі Мазурів, щоби польськими зайдами скольонізувати українську землю.

Україньке галицьке правительство, що мусіло втікати заграницю перед польськими окупантами, разврваз закликає аліянтські уряди, щоби вже остаточо була вимірена справедливість українському народови Східної Галичини, щоби усунено военну окупацію польську і дано українському народови Галичини стати вільним господарем на рідній землі.

Однак аліянтські уряди не дуже спішаться з остаточним вирішенєм галицької справи, бо польський уряд через своїх аґентів вибріхуєть перед ними, що галицьке українське правительство — се купка політичних авантурників і амбітників і що український галицький народ зовсім вдоволений з польського правліня і охотно останеться при Польщі.

Український народ Галичини не має можности упімнутися о свої права.

Але є хтось на світі, що має право і обовязок упімнутися за права українського народу до східно-галицької землі.

Має можність своє слово сказати так голосно, щоби його почув цілий світ і представляє собою таку силу, що його голосу не будуть легковажити ні в Лондоні ні Парижи — ні в Вашинґтоні ні в Римі.

Має змогу додати акції українського галицького правительства сили, значіня і актуальности, має змогу доказати світови, що за змаганнями українського галицького правительства за узискане державної незалежности галицької землі, то є відірванню Східної Галичини раз навсе від всякої звязи з Польщею — стоїть одноцільним фронтом цілий український народ.

Се є українська заморська еміґрація. В хвилі як Поляки вже забираються вбивати цвяхи домовину державній незалежности українського народа Галичини, українські іміґранти в Америці мусять зробити все, що в їх силах, аби галицька справа була вирішена згідно зі справедливостю в користь українського народа.

ПОЗІР! ВСІ, ХТО ПОСИЛАЄ ЖЕРТВИ ДЛЯ СТАРОГО КРАЮ!

НЕ ЗАБУВАЙТЕ на українське військо, виґнанців і бідних студентів в Чехо-Словаччині, Австрії і Югославії!

ДІЛІТЬ ВСІ ЖЕРТВИ ТАК: на кождих 100 долярів висилайте 66 долярів до Галичини, 22 до Чехо-Словаччини, а 12 до Відня (на Австрію і Югославію). Се буде справедливо!

АДРЕСИ Є ТАКІ:

1) **До Львова** грошевий дрефт виписати і вислати до: Zemelny Bank Hipotecznyj, Pidwale 7, Lemberg, East Galicia, Europe (рівночасно лист з повідомленнєм про гроші на адресу: Ukr. Horozanskyj Komitet, Ruska 3, Lemberg, East Galicia, Europe).

2) **До Чехо-Словаччини** і гроші і листи з інформаціями посилати на адресу: Dr. Stefan Smal-Stocky, Hotel Imperial, Prague, Czecho-Slovakia, Europe.

3) **Для Австрії і Югославії** так гроші, як лист з інформацією, на що призначені гроші, висилати на адресу: Ukrainisches Hilfscommittee, Strozzigasse 32, Wien VIII, Austria, Europe.

4) **Для поодиноких повітів і громад в Галичині** (на народні цілі тамже!) посилати на адреси подані в ґазетах чи в листах, чи знакомі Вам адреси. Дрефт виписувати і посилати на Земельний Банк Гіпотечний у Львові.

ДОПИСІ

СЕНТРАЛІЯ, ПА.

Жертви на українську ґімназію в Золочеві.

В половині цвітня с. р. одержав я лист від Заряду Шкільного Комітету в Золочеві (Галичина). В згаданім листі просив мене Шкільний Комітет занятися збіркою на українську ґімназію в Золочеві, представляючи заразом застрашаючі обставини взагалі всіх українських шкіл в Галичині.

Я удався з повисше згаданою просьбою до о. Йосифа Боярчука, тутешного пароха, і на другий день Воскресення Христового по богослуженню візвав парох усіх парохіян до зложення жертв на українську ґімназію в Золочеві, вказуючи, як прикро приходить нашим братам на своїй земли під ляцьким обухом дбати про вибразованнє молодіжи. Нарід зрозумів і відчув се як слід, бо не жалів подати помічну руку нещасним та зложив прекрасну збірку в сумі $55.00, котрі то гроші сейчас були вислані на адресу Шкільного Комітету в Золочеві.

Минувшого тижня я одержав із Золочева отсе письмо:

„Шкільний Комітет" в Золочеві.
Золочів, дня 20. мая 1921 р.

Високоповажаний Пане!

Перед двома днями одержали ми від Вас лист, який нас незмірно урадував. Радість наша збільшилася ще більше, коли ми по прочитанню його довідалися, що Ви прийшли нам не лиш з помочию моральною, але і матеріяльною. Кождий з нас мимоволі відчув глибоку пошану для тих, що відчувають наше критичне положенне, що на наш голос розпуки чуємо голос розради й потіхи. Тому то приймість від нас щиру подяку за лист та за переведенне і пересланне збірки. Всечеснійшому Отцеви Боярчукови складаємо рівнож щиру подяку за труд і співучасть у переведенню збірки, як також і його парохіянам за жертволюбивість.

Всечеснійшого Отця Боярчука просимо отсим, аби зволив подякувати всім своїм парохіянам за так щедрі жертви в імени „Шкільного Комітету" в Золочеві.

Як цінною для нас є ся збірка, вистарчає згадати, що сею збіркою причинилися Ви до вирівнання залеглостий учительським силам за місяць март і цвітень; ба що більше: буде можна увільнити деяких крайно бідних учеників від оплати.

Ми віримо, що наші брати за морем не допустять до того, щоби їх побратими в старім краю були приневолені виховувати свої діти на яничарів; що доложать всяких старань, аби наші діти в нашім краю училися в рідній школі, де малиб вони спромогу заховати любов до своєї віри, до свойого народу і до своєї землі.

Тому то просимо Вас, рідних братів зза моря: Помагайте нам в тім святім, розпочатім нами ділі.

На кождім кроці ширіть ідею „Рідної Школи" — ту ідею, що має ратувати нашу молодіж, а тимсамим і наш нарід від грозячої заглади. Най ні оден з тамошних Українців не відкажеться хочби від найменьшої жертви.

Будьте переконані, що та дітвора, вихована в українських школах, котра може і не розуміє покищо свойого завдання, виросте на першорядних і примірних членів своєї віри і нації.

До Вас, Вповажаний Пане, і до Всечеснійшого Отця Боярчука звертаємося з просьбою о зорганізованнє при тамошнім Братстві або при якім иншім Товаристві „Шкільного Комітету для несення помочі українським приватним школам в золочівськім окрузі" (котрий то округ є найбільше знищений війною і в котрім через се є найбільше поширений перехід у ворожий нам табор, як під зглядом національним так і релігійним).

Завданнем сего комітету було би збиранне всякого рода датків чи то підчас свят релігійних чи національних, та пояснити тамошному населенню стан нашого шкільництва в Східній Галичині.

Дальше просимо подати нам адреси всіх знакомих Вам ідейних і свідомих громадян, що перебувають у Вашій і сусідних парохіях та містах.

Будемо рівнож дуже вдячні за уділюванне нам всякого рода порад, що торкаються нашого завдання, та просимо держати з нами безперервну кореспонденційну звязь.

Остаємо з глибоким поважаннєм

ЗА ШКІЛЬНИЙ КОМІТЕТ:
о. Василь Матвієнко, голова,
Коваль, секретар.
(Печать: Філія „Просвіти" в Золочеві).

На мітінґу, що відбувся минувшої неділі, основано комітет, якого цілию є збирати жертви кождого місяця, щоби дати спромогу бідним школярам учащати до школи.

Честь Вам, Братя, що не забуваєте, що в школі наша будучність. Нехай з тих молоденьких школярів, тужною загартованих, виросте кріпке поколінне, що „вицідить сукровату, а наллє живої, козацької тої крови, чистої, святої!" Тоді і заплакана наша Ненька-Україна усміхнеться.

Стефан Прихода.

МІШАВАКА, ІНД.

З країни безконечного горя.

Хвальна Редакціє „Свободи"!

Дня 5. липня с. р. отримав я лист з краю від мого сина (тут іде імя і назвиско автора листа та назва села і повіту — що ми на бажаннє дописувателя пропускаємо — Ред.). З того листа, писаного дня 12. червня б. р., я подаю тут дословні виїмки і прошу помістити до відома галицьких краянів в „Свободі" про нові і найгірш убийчі пляни ляцької голодної імперії над Східною Галичиною. В листі сказано:

„Дорогі Тату! Дуже мене то тішить, що ви пишете, що ще чекати з рік (на визволеннє), але коло нас тепер дуже прикре положеннє, всілякі драчки. Тепер Польща хоче заложити у нас великі податки з ґрунту. Приміром, як ґрунт варта 100.000 (сто тисяч) п. м., то податку від него треба заплатити 25.000 п. м., бо кажуть (Ляхи), що хлоп бється тепер більше в політиці як пан. Люди ходять в анцуґах (певно ті, що з Америки повернули), жовті черевики, чоботи та краватки. А нині такий буржуй бере білі портки, великі руські чоботи, та живіт і кишені порожні. То вони хотять з нас гроші здерти і панам більшу плату дати, а нас пригнобити. А знов панщина закладається, бо в місті бубнили, щоби до двора іти два дни робити худобою, а піші більше. За то положена дуже мала платня. А Ви мені пишете, що світ кричить (?); а то, бачите, нім хтось дасть голодному кусок хліба (запомогу з Америки), то тимчасом той ненаситний Лях тому голодному такой добре надоїсть".

Сей виїмок з листа не тілько прошу помістити в „Свободі", щоб читався — як то в нас звичайно діється — з найважнійшими фактами, котрі не легко дістаються з галицької України про подібні ляцькі надужиття, але щоб на повисше згаданий факт внести протест негайно там, де найвідповіднійше надається під сей час. І запитатися тих панів-богів, під омофором котрих Східна Галичина знаходиться, чи вони знають, що пани-ляхи такий податок на Східну Галичину ухвалили? Чи мають відомости з історії минувшини від віків, щоби в якій державі світа, хотьби за римських чи татарських або подібних часів, не яко податок ґрунтовий державний, а яко окуп наїзникови таку казочну високу суму жадано примусово, яку то суму ухвалила і жадає розтратниця Польща від населення Сх. Галичини? Чи аліянти, яко протектори Східної Галичини, знають, що розтратниця Польща робить не то тяжку кривду, але найбільше знищенне краю того, яко польську забаганку під омофором аліянтів? Чи аліянти зроблять що в тій справі, заки Польща розпічне збиранє того податку, або ліпше сказати: рабунку? І чи Найвисша Рада аліянтів прискорить заходи, щоб тая розтратниця Польща, ненаситниця, вступилася негайно з галицької землі у своє власне гніздо?

Від себе прошу, щоби мого імени й імени мого сина в краю до „Свободи" не подавати, бо особливо син мій в краю є уважаний за небезпечного і знаходиться під доглядом польської жандармерії, хоть пробуває на воли. На поданий лист я прошу від Вас відповіди і поради — або в „Свободі" або осібно. Я думаю, що проти такого податку в краю, наложеного неправно Ляхами, треба внести протест і де найвідповіднійше, там його сейчас вислати. Хто з загалу до того протесту прилучується, другий чи третий, то я буду перший, помимо мого безробіття. Бо тут в моїй місцевости того зробити нема кому і я є одинцем. Буду Вам вдячний, як помістите бодай першу картку з сих листів у „Свободі", а мені подасте інформацію.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Ще про народне життє в громаді.

В 161. числі „Свободи" з дня 13. липня 1921 р. появилася допись з Нюпорт, Р. Ай., підписана Д. Бирчином. Дописуватель, як сам каже, приїхав до нас в гості на три дні. За коротких три дні п. Д. Бирчин довідався про нас більше, чим ми самі про себе знаємо. Хоч знаємо, що власна хвальба сорочки не дасть, але оборонити себе уважаємо за конечне.

Насамперед закидає гість нашим аматорам лінивство і нездарність, але зараз кілька стрічок низше каже, що гра аматорів була бездоганна. Відомо, що й в першорядних театрах і найліпші актори не все вивязуються зі своїх роль похвально. А щож доперва аматори, робітники. Каже дальше п. дописуватель, що у нас й священик добрий і учитель несогірший, і люде честні і працьовиті, тільки робота зла, бо єдности нема. Та наш гість не сказав ані слова про наш народний рух, нашу патріотичну роботу, наші віча, наші складки на поміч рідному краєви, які вказують як найкраще, що у нас робота йде, а як робота є, то й єдність і згода між нашою громадою бути мусить. А що воно справді так є, то про се мав нагоду переконатися кождий, що мав нагоду бути у нас.

З українських часописий можнаб також вичитати, кілько то вунсакетські Українці на народні ціли вже зложили. Та зате ми ніколи і нігде не бачили між жертводавцями імени нашого гостя з Нюпорт.

Дмитро Риміник,
Мартин Пробарівський,
Яким Шаравара.

МАРІЯ КРЕЧУНЯК.

Глубоко у горах, недалеко від Шпиців і Чорногори, по узбічах, вертепах та зворах, розложилося велике гуцульське село Жабє.

Невеличке числом племя Гуцулів, кількадесять сіл, кількадесять тисяч голов. Стрункі, високі, засмалені гірськими вітрами. Широка кресаня із ґерданом на голові, під пахи сягаючий ремінь, через плечі перевішена тайстра, на опашки червона, вовняна гунька або гарно вишиваний киптар, коротка, отверта на грудех сорочка, кольорові холошні, а на ногах скіряні постоли, от і ношастрій гуцульського леґіня. Ще до того дротиками та цьвяшками вибиваний топорець — у руках.

А в кождого погляд острий, прямий, як у орла. Бо се народ, що ніколи в ярмі не ходив.

Не знав Гуцул, що панщина, а ляцького слова не чув — аж до зелізниці. Тому і бесіду має чисту, стару, незасмічену польщиною, як на долах.

Не диво, що січовий рук захопив Гуцульщину так скоро і сильно. Традиция козаччини, того великого руху за свободу, найшла великий відгук у племени, що волю, ставити понад всьо.

У галицькій армії Гуцули становили саме ядро. До бою за рідну землю, до борби з Ляхами, став кождий Гуцул, що тільки до войни був здатний. Дома остали хиба немічні старці, каліки, жінки та діти. — Коли у Київі лучилася Галичина із Соборною Україною—Матірю, зідбувся величавий перегляд українських войск. Ішли хлопці із ріжних сторін, складні, браві, гарні. Але коли надійшли Гуцули, високі, стрункі, смугляві, коли їх сьмілий, острий погляд звернувся на публику, коли легкі, атлетичні кроки вели леґінів немовби в танець, ціла стотисячна товпа разом, немовби на умовлений знак, заплескали в руки, загреміла односкладно: „слава, слава, слава!"

І справді наче виділось воскресних героїв, тілом і духом инакше, величнійших, хоробрійших, як ми усі.

Такими героями і були вони завсігди, на всіх полях бою. Знамениті стрілці, а в приступі на багнети не знали стриму. Вихром летіли, громом вдаряли та розправлялися з ворогом хутко.

Тому-то Ляхи такі завзяті на Гуцульщину, що радіби вигубити це славне племя до нащадку. У Гуцулів є вроджена погорда до ляшні, як в кождого бравого чоловіка до труса та недотепи. Знають про це Поляки і способом труса відомщують, коли мають переваґу.

Оттут подаю факт, який повинен затямити кождий Українець та незабути поти, поки не прийде „слушний час", поки не розрахуємося з катами.

У гуцульськім селі Жабю, жила собі невіста, Марія Кречуняк, із двоїма дітьми. Чоловік був козаком у галицькій армії, а вона жила як могла. Косила, жала, сіяла; — усю хлопську роботу робила, щоби тільки не голодували діточки. якось вдавалося лапати біду.

Уже і найтяжший передновок минув, коли до села прийшла страшна вість, що галицька армія мусіла податися назад, бо амуниції не стало. Свіжа армія Галера прийшла із Франції у пору, коли нашим уже набоїв не стало. Хто завинив, хто не постарався, щоби запастися достаточними патронами від Німців та других, колись винайде і осудить історія. Фактом є, що галицька армія не мала, чим стріляти.

За тою вісткою прийшла друга, що Ляхи вже близько що передні сторожі ледви о пару миль.

Сотки утікачів із долів розповідали страшні річи про наїзників, про їх насильства, лють та муки, які завдають безпомічним людям. Не жалують нікого; вішають, палять, мордують без пощади. Не пошанують ні сивого волоса, ні дитинки, що у колисці лежить. Церкви безчастять, перемінюють у стайні та виходки. Ба що гірше, із Божих домів роблять доми розпусти, виправляючи найгірші орґії у святих місцях. Образи рубають і плюгавлять нечистотою; виймають святі тайни та кидають у гній. Кільканайцять священиків замучили на смерть, а сотки вивезли до страшних арештів, де їх бють та катують та голодом мучать.

А що вже за дива виправляють із робучим народом, сего ні списати, ні розповісти не можна.

Тріски за нігті вбивають, роспеченим зелізом припікають, окропом парять, живцем у землю закопують. Насилують жінки, дівчата; не попускають навіть малим недоліткам. Сифілісом позаражували знасилувані 9 — 10 літні діти!

Не видала ще ніколи земля таких дикунів, як тепер показалися Ляхи!

Гуртками стояли люди і слухали страшних оповідань очевидців, яким вдалося з житем утечи.

А далі позбирали одежину та що вартніщого було і поклали у бесаги. Хто ще мав коняку або худобину. Навантажив усьо добро на неї та, з поводом в руках пустився плаями у верхи. А хто утратив вже усю маржину, той бесяги на плечі почіпив та поволи поплентався в поблизькі ліси.

Оттак і Марта Кречуняк, з бесагами через плечі, з двоїма діточками, прилучилася до тих, що шукали криївки в недалекім лісі.

Під обривом, в ярузі, помогли добрі люди поставити шатро. Назбирали листя та моху собі й дітям на постелю.

Розбилися люди, кождий шукаючи де-небудь захистного та безпечного місця. Мало-помалу стихло усьо. Тільки час до часу тут і там заплакала дитина та чути було тихонький спів мамів, що вколисували немовлята до сну.

Поснули діточки, але старших сон не хапався. У думках переживали горе своє і свого народу. Мислею летіли далеко, ід своїй армії, ід своїм леґіням, що заточенцями ішли у чужі краї.

Настала ніч. Ізза хмар ні місяця ні зірочки одної. Ніхто не робив огню, щоби не накликати біди. У темряві сиділи покуплені, вдивляючися в пітьму, у сторону, де Жабє лежить. Наraз луна показалася на небі. З початку невиразна, наче небо перед заходом, як на вітер віщує, а далі що раз більша, яснійша, немовби усі хмари горіли.

Зойкнули збігці по лісі, руки ломили в роспуці, бо знали, що се їх хати, обійстя горять. Своїми очима бачили з далека роботу новочасних Татарів-Ляхів.

* * *

Минуло пару днів. Декому вже забракло харчів, а неодному хотілося побачити із близька рідне село та усю руїну, що вчинили наїзники. Та, по правді, не було кому на те зважитися. Годі було старцям чи жінкам доконати діла, що вимагало молодих ніг та очий.

Наконець найшлося двох хлопців, підростків, що пішли в село.

Як у вечер пішли, то вернули аж над раном. Але розвідали усьо.

Ляхи, у Жабю, спалили більше чим сто ґаздівств! А вже що знущалися над безпомічними, що дома остали, то не вчинилиби того ні Гуни, ні Татари!

Усіх били до полусмерти, а відтак вішали за ноги і припікали горячим зелізом.

Петра Мартищука узяли на шандарську станицю і тут повбивали йому тріски під нігти на руках і ногах. Відтак казали му іти дорогою до Коломиї. А коли він, від болю, не годен був іти і падав раз попри раз, його били батогами, поки не встав. Оттак під батогами і життє скінчив.

Юрка Ґотича, збитого, повязали кільчастими дротами і так повязаного посадили на роспечене зелізо. До самих костий згорів і в страшних муках умер. —

Кілька нещасних калік та немічників спалили живцем разом з обійстем.

Тепер вже дяволи із села вийшли, тільки лишили патрулю.

Ой, заводили жінки за батьками, за матірями, за бідними, схорованими старушками, над котрими так жорстоко бісилися. Ой недобрим огнем блестіли очи хлопців-підростків, що оповідали за се страхіття. Не забуде українська молодь ніколи того, що чинили і чинять ляцькі зайди у нашім краю!

* * *

А третої днини потім, нове, счинилося лихо. Пішла Катерина Кречуняк на зруб ягоди збирати. Оттут і зловила її польська патруля.

Пристали рогаті до неї: „скажи та скажи, де поховалися, люди". А коли вона не хотіла зрадити людий, знаючи, яка їх жде доля, стали її бити. Розібрали цілком, на землю звалили; за руки і ноги держать а другі з усеї сили бють. А коли від побоїв утратила память, ті звірюки її безпритомну, знасилували.

Відтак, поки ще давала знаки життя, знова взялися бити. Ціле тіло сплило кровю — замертвіло. Тоді, ті чорти, піднесли замучене тіло Катерини і на галузи, за волося повісили.

Зареготалися пекольним сміхом і пішли.

* * *

Трафилося, що близько були люди, які бачили усьо. Поховані дивилися на страшні муки небоги, а ратунку дати не могли проти узброєних посіпак.

Колиж ті „польські рицеже" відійшли, метнулися ід нещасній — ратувати.

Відтяли волосе, здійняли та занесли до близької хати, що під лісом була. Позмивали, намастили зболіле тіло — на силу до життя привели.

Оттак і оставили на часок саму — аби заснула.

В пару годин потім Катерина пробудилася. Стала довкола роззиратися, де вона і що з нею, аж глип у вікно, а до хати жовніри ідуть. Та сама патруля, що на зрубі...

На силу встала небога; поглянула по хаті... Непевними ногами до лави підійшла... На лаві посторонок лежав. На лаву вилізла і до сволока привязала оден конець шнура — міцно, міцно... А другий конець коло шиї окрутила, звязала на два ґудзи....

Коли ляцькі посіпаки до хати ввійшли, не найшли нікого з людий, тільки трупа бідної Катерини. Воліла повіситися, осиротити дітий, чим еще раз зазнати на собі „польської культури"...

* * *

Усьо, що тут написано, то не образ із пекла, то не видумка, не сонна мара пишучого.

Се слабий рисунок тих страшних звірств, яких допускаються Ляхи на Гуцульщині та по цілій Східній Галичині — тепер!

Всі імена, тут подані, правдиві; усі завдані муки голий факт, який скоївся у теперішний час.

Потомки тих, що наших прадідів живцем на палі саджали, такі самі варвари, як і їх предки.

Колиж то явиться новий Богдан, щоби їх розуму навчив?!—

Н.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

УКРАЇНСЬКЕ ЖИТТЯ.

Трівожні дні в Київі.

(Враження втікача).

Я виїхав з Київа 6. травня. Настрій у місті був вже кілька днів дуже важкий і з кожним днем ще гіршав. Большевики відчували небезпеку, загрозу, хоча й ретельно це маскували. Відбивалася небезпека і на життю населення взагалі.

Перш за все базар. Православний великодній тиждень вже надходив до кінця, а ціни на продукти так підскочили, що навіть до всього призвичаєні кияне лише розводили руками.

Ще перед Великоднем почали ширитися чутки про наближення повстанців до Київа і ці чутки відповідали дійсности. Як було виявлено, один повстанчий загін, який провадив діяльність у київському повіті, непомічений большевицькими військовими частинами, та владою, що були захоплені „ґрандіозними" приготованнями до святкування 1-го травня, наблизився до Київа у страстну суботу, гадаючи зробити напад на Київ і захопити його зненацька в ніч на Великдень. О півночі, в той час, коли православне населення „ечрвоного Київа" з запаленими свічками заповнювали церкви, чекаючи початку великодньої служби, з боку Деміївки донісся гук кулеметних та рушничних вистрілів.

У той же час у місті почалася неймовірна колотнеча на вулицях, які вели на Диміївку почали носитися самоходи; пробігли шаленим чвалом верхівці; промайнули грузовики, переповнені озброєними червоноармейцями та кулеметами, за ними потяглися й броневики. Коли большевики запізнилися хоч би на півгодини і повстанці, які вже захопили червону Коршму, увійшли-б до Київа під згуки великодніх дзвонів. Можна собі уявити, який би мали вигляд ті, хто готувався до першомайського свята і що би сталося з величезними приготованнями до свята.

Повстанців відігнали, але свято, на яке було витрачено стільки коштів та слів, так і не відбулося. Районні збірні пункти були цілком безлюдні у призначену годину. З заводів та фабрик були одержані відомости про те, що робітники відмовилися від участи у вуличних походах, заявивши, що вони хочуть святкувати — Великдень. Совітські служачі, які перед тим були зобовязані підпискою брати участь у святкувані, зібралися у замкнені помешкання і скоро поросходилися по домам. Навіть призначені на роспорядчиків „відповідальні" комуністи, довідавшися про загальний настрій робітничих кол, десь позникали. Зібрання та походи, с приводу яких було так богато балачок у совітських часописях, про котрі сповіщалося у стількох плякатах та листівках — були скасовані: не до них було тоді.

Святкування 1-го травня, яке повинно було, як свято всесвітнього пролетаріяту. Замінити старе свято буржуазного ладу не відбулося.

А слідом за цим надійшли инші, зовсім не святочного характеру події. 4-го травня стало відомим, що недалеко від станції Носівка (у районі Ніжина) повстанці доконали напад на спеціяльний потяг, що йшов з Харкова до Київа, в якому, як гадали повстанці, повинні були знаходитися видатні комуністи. Потяг був закиданий бомбами і декілька вагонів були пущені під откос.

Рейки на великому просторі були зруйновані, а вагони уявляли зо себе купу трісок, спід яких витягли до 20 мертвих та 50 ранених, переважно червоноармійців. Виявилося одначе, що відомости, які мали повстанці що до цього потягу, були неточні, бо потяг з визначними особами мав проїхати мимо Носівки лише на другий день. Ушкодження, зроблені повстанцями, були так чи сяк полагоджені, але невідомо, що — випадок чи просто лиха доля — знищили і цей потяг. Большевики не були досить обережні, і повстанці на тому-ж самому місці, що й на передодні зупинили харківський потяг, докладно переглянули його і з поміж пасажирів вивели до 40 людей, які тут же й були розстріляні. Між ними було розстріляно й 5 чоловік — членів „української делеґації", що разом з якоюсь-то місією їхали з Харкова до Варшави. Ходять чутки, що цим разом був розстріляний відомий большевицький комісар Шумський, той самий Шумський, якого торік в осени послали до Одеси спеціяльно для того, щоби відібрати від одеської буржуазії „ізлишкі", той самий Шумський, який на одному з мітінгів заявив таке: „я роздягнув одеську буржуазію, роздягну й київську" — і справді роздяг.

Ці удари, які один по одному впали на голову совітської влади утворили в Київі пригнічений настрій і майстрам „робити веселий вигляд у поганій грі" не щастило в їх стравсовій катиці: офіційно все йшло гаразд, а „Укроства" та часописі підняли ще більший ґвалт спиводу бандитизму яка підриває основи совітської влади.

В звязку з носовською катастрофою був відданий наказ комунвідділу (бувша міська управа), про реквізицію усіх квітів, які були тоді в місті для оздоблення трун „жорстоко замордованих бандитами членів „польської делеґації".

Це „таємне" роспорядження про реквізицію квітів, розуміється стало відомим у цілому місті в той же самий день.

(„Укр. Трибуна").

ПРО ЩО ДОБРЕ ЗНАТИ.

Обмивання тіла зимною водою або зимна купіль, се один із средств, якими набираємо відпорности супроти всяких недуг. Колиб люди більше купалися і більше посвячували старанности свойому тілу, людське здорове булоб о много лучше і лікарська поміч булаб менче потрібна. Більша часть людий однак занедбує плекання свойого тіла і сим позбавляється охорони свого здоровя. Вони вважають змивання тіла як надзвичайну курацію і як річ, яку не мається робити кождого дня. А преців щоденну купіль поручають всі лікарі.

—o—

Уряд Злучених Держав в сегорічнім податковім періоді, що скінчився 31-го червня, стягнув титулом податків загальну круглу суму 4 міліярдів 594 міліонів долярів. Найбільше податків заплатив нюйорський стейт, бо аж більше як четвертину цілої суми. Друге місце займає Пенсильвенія, відтак йде Іліной, Огайо, Мішіґен і т. д.

—o—

Найменше число неграмотних людий мають ті краї: Данія, Німеччина, Голяндія, Швеція, Швайцарія, Анґлія і Австралія. Всі вичислені краї мають разом менше неграмотних, як їх мають Злучені Держави Північної Америки і то лише серед тутешного білого населення.

Додати треба, що в Злучених Державах панує неграмотність в найбільшій мірі серед муринського населення.

КОРАБЛІ ШВЕДСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЇ ЛІНІЇ ЗДОБУВАЮТЬ ПОПУЛЯРНІСТЬ.

Кораблі сеї лінії довозять пасажирів з Ню Йорку до портів в Польщи, Литви, Латвії, України і Росії. Популярність її зростає з кождою подорожею її кораблів, бо пасажири находять на них знамениту обслугу, добре приміщенне і добрий харч.

Пасажири, котрі ідуть до портів Данціґ і Лібави, переїзджають попри Ґотенбурґ в Швеції, де вони пересідаються на поспішні кораблі і їдуть ними прямо до Данціґу і Лібави, не потребуючи ніде висідати на беріґ других країв.

Слідуючі відізди є: S. S. Drottningholm дня 23. липня а S. S. Stockholm дня 20. серпня. Шведського віза не вимагають.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших поклинів).

Ціна одної стрічки 10 центів.

DETROIT, MICH.

Заходом Спів. тов. Бояна, відограється в неділю, дня 24. липня 1921 р., в парохіяльній гали при Кліверт Евеню прекрасне представлення ДІВОЧІ МРІЇ, траґі-комедія в 5 діях а в 6 відслонах, зі співами і танцями Семена Ковбеля. Режісер: Василь Запотічний. Діріґент: Андрей Стисловський. Вступ звичайний. Початок о годині 7.30 вечером. Ся штука ґрається перший раз в Дітройт, тому проситься всіх прийти на се гарне представлення як з Дітройт так і з околиці. 66-68

КОМІТЕТ.

NEW YORK, N. Y.

Українська Народна Громада в Ню Йорку устроює ВЕЛИЧАВИЙ ПІКНІК в неділю, дня 24. липня (джулая) с. р. в Belvedere Park, North Beach, L. I. Початок о годині 10-ій рано. Вступ 35 цнт. Уряд Укр. Нар. Громади просить всі Товариства, Братства і Сестрицтва і всіх Українців в Ню Йорку і околици, прибути на сей Величавий Пікнік. Хто почуває ся Українцем, не повинен сего пікніку оминути, щоб не повеселитись на свіжім воздусі і спільно забавитись до волі. Проситься всіх прибути на означений час. 68-70

ЗА ЗАРЯД:
Тимко Мілещук, секр. рек. У. Н. Г.

PITTSBURGH, PA.

Укр. гр. кат. парохія св. Ів. Хрест. на Савт Сайд в Пітсбург, Па. устроює ВЕЛИКИЙ ПІКНІК в неділю, дня 24. липня 1921 р. в Glenwood на фармі. Орхестра першої кляси. Початок о годині 1-шій пополудни. Вступ 25 цнт. від особи. 66і68

Як їхати: Брати кару No. 56, 55 57 і злізьте зараз коло кар шапи.

Українці! Хто хоче забавитися і провести вільний час на свіжім та здоровім воздусі, то тепер є нагода.

Комітет.

ПОЗІР УКРАЇНЦІ

з Пітсфілд, Водервліт, Гудсон, Спрінґфілд, Голйок, Вестфілд, Едамс, Лудлов і околиці!

В неділю пополудни точно о годині 3-тій дня 24. липня (Джулай) 1921 р. відбудеться ТОРЖЕСТВЕННЕ ПОСВЯЧЕННЄ УГОЛЬНОГО КАМЕНЯ під Українську Гр. Католицьку Церков, якого довершить Всеч. о. Петро Понятишин, Адміністратор і Візитатор нашої Дієцезії в присутности Українського Католицького Клиру.

Всіх Українців проситься уклінно взяти участь в тім великім торжестві і тим дати доказ співрадости з нагоди повстання нового Божого дому в стейті Мессечусетс. Попріть справу Божу, справу України, Братя і Сестри та прибудьте численно на се рідке свято.

162і68 Церковний Комітет в Пітсфілд, Месс.

45 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ

Ґубернатор Ню Йорського стейту Миллер, підписав рішення на виданнє бонусів (надгороди) для тих жовнірів американської армії, котрі служили в час світової війни. Проте всі Українці, бувші жовніри американської армії, повинні сейчас звернутися до нас в сій справі а ми виготовимо їм, зовсім безплатно, просьбу на отримання сего бонусу. 25вч—

HENRY C. ZARO, Banker,
39 Cooper Sq. Dep.U. New York, N. Y.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

Оголошення женитьби не приймається. — За оголошення пошукувань платиться 10 центів за стрічку (5 слів) за одно поміщення, за більше разів десь відповідний опуст. Дворазове оголошення з 5 стрічок $1.00.

Пошукую свого стрієчного брата ВАСИЛЯ КОШІЛЯ, з села Каролівки, повіт Заліщики, Галичина. В 1908 р. перебував в Northampton, Pa. Хтоби о нім знав або він сам, нехай зголоситься на адресу: NYKOLA KOSZIL, P. O. Neffs, Ohio. 67-68

ПОТРІБНО нам около 200 людий до роботи при рухомих образках. Хто хоче дістати ту роботу, най зголоситься під ч. 521 E. 12th St., около 6-ої год. вечером, рум 16, L. G. KUKLEWSKI, New York, N. Y. 68-70

ПОТРІБНО нам около 200 людий до роботи при рухомих образках. Хто хоче дістати ту роботу, най зголоситься під ч. 511 E. 12th St., около 6-ої год. вечером, рум 16, L. G. KUKLEWSKI, New York, N. Y. 66-68

СТЕФАН ЦІНЕВСЬКИЙ, Українець, інтернований в Ченстохові, радби відшукати свого батька Франка Вашинського і свого брата Антона, котрі оба жили в Ню Йорку около 18 літ. Хтоби знав сі особи, або вони самі, зволять зголоситися до бюра через котре шукаючий пошукує їх: INTERNATIONAL Y. M. C. A. HOSPITALITY SERVICE, c/o C. G. Dalianis, 347 Madison Ave., New York, N. Y. 67-68